

Socialhaptiska signaler som AKK

Du som finns nära en person med flerfunktionsnedsättning som också har nedsättning i syn och hörsel behöver veta hur du kan använda socialhaptiska signaler som alternativ och kompletterande kommunikation (AKK).

Taktil kommunikation

En person som har nedsättning av både syn och hörsel är beroende av känslan för att kommunicera, även om hen har vissa syn- och hörselrester. Socialhaptiska signaler består av beröring på kroppen genom rörelser, gester eller taktila tecken. Taktila tecken är hämtade från svenskt teckenspråk och anpassas så att de kan utföras på mottagarens kropp. En del personer som är hjälpta av socialhaptiska signaler kan också uppfatta

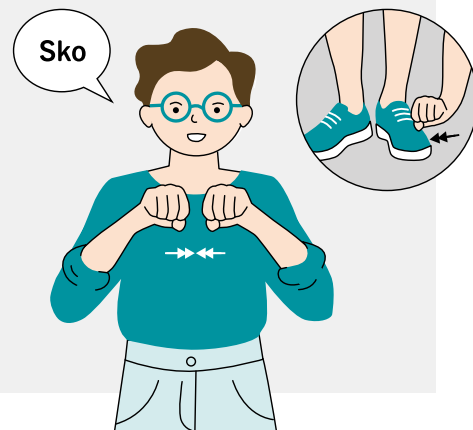
talspråk, teckenspråk eller taktila tecken som tas emot i händerna. Socialhaptiska signaler kan då användas parallellt.

Socialhaptiska signaler är ett etablerat kommunikationssätt när syn och hörsel inte räcker till. Ta gärna stöd av våra råd om hur du kan anpassa socialhaptiska signaler på olika sätt.

Val av socialhaptiska signaler

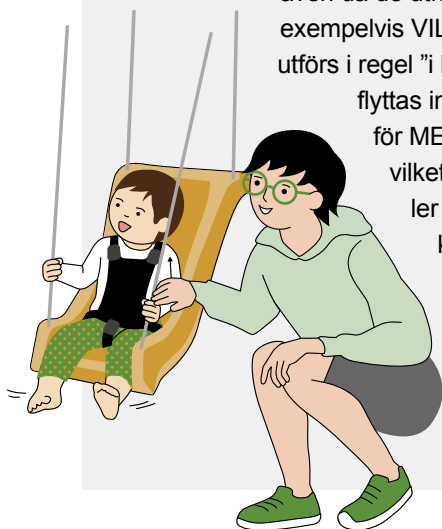
Du kan använda generella socialhaptiska signaler som finns på Nkcd:s webbplats eller skapa egna. Med teckenspråket som grund begränsas inte antalet socialhaptiska signaler och inte heller vad man kan kommunicera om. Utgå från vad som är meningsfullt för personen, vilka situationer hen befinner sig i, vad som är viktigast för hen att få information om samt var och hur signalerna bör utföras på hens kropp. Både utförande och igenkänning underlättas av att omgivningen använder samma taktila tecken oavsett om de utförs och tas emot i händerna eller på kroppen.

Var och hur på kroppen

Tecken, gester och rörelser kan utföras på olika delar av kroppen, så kallade neutrala zoner, till exempel axel, arm eller rygg. Anpassa beröringen efter varje persons önskemål och förutsättningar såsom motoriska eller sensoriska nedsättningar. Taktila tecken kan till exempel utföras på personens bröst i stället för rygg om hen använder rullstol. En del tecken i teckenspråket har en fast placering på kroppen som man kan utgå ifrån

även då de utförs på personens kropp, exempelvis VILL, PAPP, MAT. Andra utförs i regel "i luften" och behöver då flyttas in på kroppen, som tecknet för MER. Det har betydelse på vilket sätt du utför taktila signaler och tecken på personens kropp. Variation i form av små eller stora rörelser, snabbt eller långsamt och lätta eller hårda tryck bidrar till nyanser i kommunikationen.

Etablera kontakt och ta avsked

Det är viktigt att du ger dig till känna så att personen inte blir rädd på grund av plötslig kontakt på kroppen. Lägg exempelvis först din hand på personens arm eller axel. Du kan underlätta kontakt genom att skapa en personlig hälsning på personens kropp, till exempel

tecknet för MAMMA eller en cirkel på hens bröst. Om du redan har ett persontecken på teckenspråk kan du anpassa så att det kan tas emot på kroppen. Om du behöver lämna personen en stund kan du använda tecknet för GÅ. Det är också viktigt att etablera en hej då-signal, till exempel en taktil gest där du "vinkar" upp och ner några gånger på exempelvis skuldran eller handen utan att släppa kontakten.

Ett sätt att bekräfta

Beröring och taktila gester kan användas för att bekräfta att du ser vad personen upplever och kommunicerar. Uppmärksamma om personen reagerar på till exempel beröring, tryck, vibrationer, ljus eller ljud och bekräfta upplevelsen genom att beröra det ställe på personens kropp. Personens egna ljud och gester kan bekräftas genom att lägga handen på

personens kropp eller klappa några gånger. Dessa bekräftande gester kan varieras i intensitet genom hastighet och tryck.

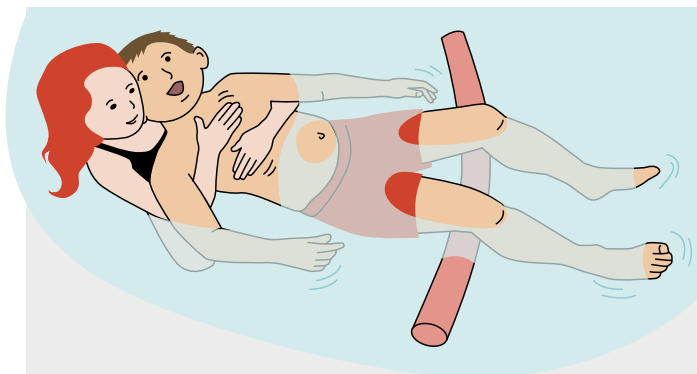
Exempel

- Personen är uppmärksam på solstrålar som träffar en viss del av kroppen och du stryker din hand på samma ställe.
- Personen ljudar en särskild melodi för att fråga efter en specifik sång, du klappar personen på axeln innan du hämtar Ipaden för att spela upp sången.

Förbereda aktivitet och tydliggöra arbetsordning

Förbered personen på kommande händelser eller aktiviteter genom taktila tecken exempelvis för TOALET, TAXI, TANDBORSTE eller genom att beröra personens kropp där PEG:en sitter före en måltid. Det skapar förutsägbarhet och minskar stress. Om det är möjligt kan personens fingrar eller knogar användas för att berätta om tidsordningen för olika aktiviteter eller moment.

Du kan krama om ett finger eller beröra en knoge i taget för att kommunicera om först-sedan-sist. Avslut kan kommuniceras med tecknet FÄRDIGT genom att du drar din handflata neråt med en snabb rörelse längs personens överarm eller placerar era handflator mot varandra och sedan drar ner din i en snabb rörelse.

Kommentera i situationen

Tänk på att inte bara använda taktila signaler och tecken för att tydliggöra utan också för att kommentera och ge feedback om det som sker i situationen. På så sätt ger du personen språklig input genom kroppen. Uppmärksamma personens fokus, reaktioner, känslor och uttryck och använd taktila tecken för att kommentera. Invänta personens svar och repetera tecknen vid behov.

Exempel

- Personen busar med en kompis, och du tecknar BUSA taktilt under personens haka
- Personen målar och du tecknar MÅLA taktilt på personens arm.
- Personen ler och skrattar och du tecknar GLAD taktilt på personens bröst.

Visa riktning och förflyttning

Använd taktila rörelser på personens kropp för att visa riktningar och stödja förflyttning. Det kan vara särskilt användbart om hen har nedsatt rörlighet, för att guida hen i att orientera sig i olika situationer. Riktningar vid förflyttning kan markeras taktilt genom att du för din hand på personens axel i den riktning som ni ska färdas. Du kan också kommunicera att ni ska åka någonstans med att anpassa tecknet för ÅKA genom att dra din handflata nedåt på personens arm. Om personen använder rullstol kan du kommunicera att ni ska backa eller köra framåt genom att lätt trycka personens axel bakåt eller framåt.